

Feiz ha Breiz

REVUE QUINZANAIRE

TAOLENN AR MIZ

MIZ GOUERE 1928

O Mamm ar Vro, salvit ho Pretoned !

Feiz ha Breiz

Kelaouenn viziek gant skeudennou
RENET GANT Y.-V. PERROT

Koumananchou diouz ar bloaz - Breiz. 13 lur	Embannou diouz ar bloaz : 1/4 bajenn 150 lur
Frans ha broioù stag outi 15 lur	1/2 bajenn 275 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro. 20 lur	1 bajenn 500 lur

Evid ar c'houmananchou kouz hag evit an embannou skriva da :
M. Fr. GEORGELIN, administrateur, 4, rue du Château - BREST
C./C. Rennes 44-40

TAOLENN AR MIZ

An Aotrou Cardinal, gant Y.-V. PERROT.	233
An Tad Maner, gant Y. UGUEN.	239
Teir verc'h ar baraer, gant G. P.	242
Ar c'hi en dienn, gant H. GUILLERM.	253
Chapel Sant Sebastian, gant G. P.	254
Kalon rannet, gant J. L'HELGOUAC'H.	258
Pajennad, gant F. VALLÉE.	260
Stourmad Sant Albin, gant G. P.	262
Keleler ar miz, gant Y.-V. PERROT.	267
Divinadennou, gant PER HA PAOL.	272

SELAOUIT 'TA !

Pa n'en em gavo ket *Feiz ha Breiz* er parrezioù, derc'hent sul kenta ar miz, da ziwezata, grit raktal ho klemmou da : M. Antoine CARDALIAGUET, Administrateur délégué, 4, Rue du Château, Brest.

Ti koz L'OLLIEROU
L'HOSTIS & JORDE
SUCESSEURS
18, 27, rue Louis-Pasteur, Brest

Pa ho pezo eun dra bennak da brena, dalc'hit sonj eo en hon ti e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an dessiniou nevesa e mouche-rou ha tavancherou brodet.

Seiz, mezer, ha danvez a bep seurt.

Dioc'h ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun es'ompt a ugent real dre gant a vez roet e marc'hadourez ha dek dre gant d'ar familhou niverus.

AU TIGRE ROYAL
FOURRURES & PELLETERIES
37, rue de Siam, BREST

Grand choix de Fourrures
de toutes provenances

--- Transformations ---

--- Réparations ---

PRIX MODÉRÉS

Prena a reer es-kreiz, krec'hin lern, kaerelled-vas, lapined, gozed, pudasked, hag all...; ha paet e vezont prizioù mat.

Roit d'ho pugale

AR SIROP
FERET

ar gwella
evit KRENVAAT
ha NETAAT
ar goad

Klenved ar c'henou hag an dent

L. JÉZÉQUEL, A. LAPIQUONNE

SUCESSEUR

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza.
Gwarantisa a ra e labour.

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn
e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou
a zo digor e Brest, 4, passage St-Martin, aboue 9 eur
beteg krestelz, ha da 2 eur betek 6 eur. Tél. 0-16

GARAGE CENTRAL

DU RUSQUEC et Co

17, Straed Jean Jaurès, BREST — Teleph. 0-51

Guerzerien ar merkou:

DONNET -:- **DELAGE**

CHENARD-WALCKER -:- **ROCHET-SCHNEIDER**

Les 7 CV Chenard-Walcker et Donnet sont des voitures
économiques, élégantes et répondant à tous les besoins.

Stock Michelin

Labouradeg stummet eus ar gwella evid aoza mat ha buan an
holl girri dre dan
Ar c'hirri chomet a-zac'h war an hent a vez dizac'het ganeomp
war ar zul hag ar gouellou

Perak ez a muioc'h-mui a dud da di

ALLAIN

BIJOUTERIE - PHOTOGRAPHIE

BREST - 60, Rue Jean Macé - BREST
HAG E LANNILIS ?

- Abalamour : 1° Eo gwelloc'h marc'had eged er magajennou
braz (nebeutoc'h a frejou).
2° E vezint digemeret ha servichet mat gant Bretoned vat.
3° Eur c'hado kaer a vez roet war marc'had ar bizaouedou
aour
4° Mont a ra da denna poltred ar friko war al lee'h.
5° Rei a ra tri boltred: unan d'an dud nevez ouspen ar c'hado
hag unan da bep hini euz ar renerien.
6° Eun agrandissement 30 cm. X 40 a ro d'an dud nevez o
deuz prenet o aour en e di war marc'had eun dousen boltredou
eus an dud nevez.

Goulennit diouz ar re a zo bet - Ar gwella testeni eo.

GRANDS MAGASINS DE NOUVEAUTÉS

AUX GALERIES SAINT-MARTIN

108 à 112, rue Jean Jaurès - 6 et 8, rue Danton - BREST

KOANTA NEVEZIOU -:- GWELLA PRIZIOU

Kavet e vez dilhad graet, en avans, ha graet e vez,
goude kemeret ar vent; dilhad nevez evid ar wazed
hag ar baotred yaouank.

DREIST EVID AR MEZERACH DU HAG A LIOU
Evid an dud diwar ar maez

TAOLIT EVEZ MAT I

N'ankounac'hait ket
penaos an **DILHAJOU**

evit GOAZED, PAOTRED YAOUANK ha BUGALE
ar re Wella, ar re Gwella-Marc'had
-:- a vez gwerzet -:-

Aux **ELEGANTS**

80, ru Siam, BREST (Gwechall ti LIVENAIS)

Ti a fizians ha brudet mat

EUN DISKEN-BRIZ a 7 % a vez roet d'ar Familhou niverus ha d'ar
zoudarded mac'hanet er-brezel

Hadou potach ha brouskon, hadou bleunioù

Hadou dibabet eus ar gwella tiez

TI A. HUON

Savet e 1840

L. AUDREN, DEUT WAR E LERC'H
13, Straed Siam — BREST

Téleg. AUDREN-GRAINES-BREST

Téléph. 5-35

BINVIU - PESKETA
KERDIN - SIFELL A BEP SEURD

Brezonég en ti **TI A FIZIANS** R. C. Brest 49

Hadou evit Hada

AU SEMEUR

F. HILY

Téléph. : 32 Landerne
O. O. Naoned 3187

Téleg. : Hily-Landerne
R. O. Brest 1377

16, Kae Leon - 1 ha 3, Straed ar Chenwerz

LANDERNE

GWIPAVAZ - PLOUGASTELL-DAOULAS

Gwerzer ar merk-man

Azgouennit-hen war an holl bakadou

HADOU, dreist-holl heterabez, karotez
gwen, ruz, melen, ruta, hag all.

Pommad
ha
Bleud

NOELLINE

a bare Ruzderiou ar vugale **NEVEZ-GANET**

Ar Pommad Noelline a zo ar gwella louzou ouz

SPINAC'H AR BRONNOU

Priz pep louzou, 18 real.
Kaset e vez gand ar faktour evit
20 real.

STAL-VRAS :

GRANDE PHARMACIE

Foucher et Le Monnier

75, Ru Siam, Brest

BON

pour un Echantillon

GRATUIT

à envoyer au Laboratoire

NOELLINE

75, rue de Siam, Brest

Klanvourien !

An efedusa eus al louzeier da grenvaat ha da buraat ar gwad eo al louzou diwar iod-mor ha raz-eskern. Hogen eus an holl louzeier diwar iod-mor ha raz-eskern — stank an niver anezo — ar reisa hag an efedusa dre ma teu war-eeun eus ar bezin-mor hag an eskern fresk eo, hep mar a-wel d'an holl, an **ULMINUCINE MOREUL**, al louzou galoudek-dreist, anavezet dre-holl e Breiz hag en deus saveteet kement a vuhezioù priziüs.

Mammou tiegez, ha d'eoc'h bugale blinik, disliw, fall da grenvaat ha diwezat da greski, pe merc'hed diaes d'ezo dont d'o oad-krenn,

Maouezed digouezet gant tro an oad, na droiatit ket da gemer an **ULMINUCINE MOREUL**, aozet gand an D' en Apotikerez **Th. MOREUL**, loreet gand *Akademi ar Medesinerez*, ar pezh a ro testeni war e ouiziegez. Kasit ho kwad, ho skopadennou, ho troaz d'ar *Grande Pharmacie MOREUL, Landerne.*

Goulennit e ti ar marc'hadour
ar Zoavon
e galleg « Le Plus Chic »
Hennez eo ar gwella !

Hangars agricoles métalliques

Charpentes métalliques
Ponts en fer
Tour

Serrurerie d'Art
Toutes pièces forgées
et estampées.

J. BERTHOMIER

Constructeur

90, rue Jean-Jaurès, BREST Tél. 2-75

Fermetures de magasins
Persiennes en fer
Grilles articulées
Monte-charges et monte-plats

Silos métalliques
à fourrages « Gautier »

Représentant de la Maison
Jaquesnet et Mesnet, Paris.

Représentant des Ateliers et Fonderies
Gustin fils, Paris.

Tous projets et devis gratuits sur demande.

DISKENN BOUZELLOU Evit beza servichet mat, heb ezomm da baea re ger, it, gant fizians, da di ar H. LE ROY, het loreet e Pariz, hag breizad mat ma 'z eo e zo chom er ru Jean-Jaurès, n° 139, BREST, ar ru Bariz gwechall.

Kaout a reoc'h en e di a hep seurt gourizou evit gwazed, merc'hed ha bugale. Lereir en deus ivez evit ar re a c'hell beza dieset gant gwazied o divesker.

Kanaouennou
Bleun-Brug 1928

a zo deuet eus ar voulerez

O GOULENN RAKTAL

20 real al levr

hag ar mizou kas ouspenn

Ouz : M. l'Administrateur de l'E. S. I.

4, rue du Château — BREST

*Gouel ar Bleun-Brug a vo graet,
er bloaz-man, e Lesneven, eus
an 3 d'ar 6 a viz Gwengolo a-zeu.*

64 BLOAVEZ

N° 7

GOURE 1928

Feiz ha Breiz

An Aotrou F. Cardinal, 1859 - 1928

D'ar 4 a viz mezeven diweza, parrez Plougastell a-bez — kel leun oa an iliz, daoust d'ar gwall-amzer, ha d'ar goueliou brasa, — a gase d'ar vered, e kreiz ar c'hanvou hag ar pedennou, he ferson karet, an Aotrou Cardinal, diskaret gand ar c'hlenved, kentoc'h eget gant ar gozni, rak n'en doa c'hoaz nemet nao bloaz ha tri ugent.

Ganet e oa bet e Gwiklan, er bloaz 1859; d'e bevar bloaz war nugen e oa beleget ha kaset evel kure d'ar Vourc'h Wenn hag ac'hano evel Rener skol Geroulas, da Gastell-Paol. D'e zaou vloaz ha daou ugent edo person e Sant Noug; eno, e ioul oa nevezi ha kreski an iliz, met ne dizas ober netra nemed eur presbital nevez.

D'e eiz vloaz ha daou ugent e oa hanvet da Rener beleien goz Ti Sant Joseph, e Kastell-Paol; tri bloaz goude edo chaloni a enor ha, d'e dri bloaz hag hanter kant, person e Plougastell.

Eun den a spered hag a galon ha mat da c'houzout tremen diouz an dud oa an Aotrou Cardinal; buan a-walc'h e vije bet barradok anez m'en doa desket en em drec'hi a-bred; eun den seder ha kaer gand e vleo gwenn evel an ere'h o kuruni eun tal chomet yaouank ha diroudenn. Daou zervez goude m'oa bet o welet diskenn e gorf e bez personed koz Plougastell, — kenta labour graet gantan, en e barrez nevez, — e tiskennen, e mirdi (1)

(1) Mirdi = Musée.

Brest, da ober eur zell ouz an taolennou nevez niverus a ziskouezed eno, en deiz-se; unan, dre douez ar re all, am skoas, raktal, hag e lavaren, ennoun va-unan, ouz he gwelet, a-bell : « Nag eo henvel an daolenn-ze ouz hini sant Divi, arc'heskob Menevia ha paeron Bro-Geumri ! » Eur penn breizad, e gwirionez, eo a oa dirazon, nann hini eur breizad tramor, avat, evel ma kave d'in, met hini an A. Cardinal e-unan, graet gand an dimezell Mary Piriou, eur vaouez speredet ha dournet kaer, ginidik, marteze, eus a Blougastell.

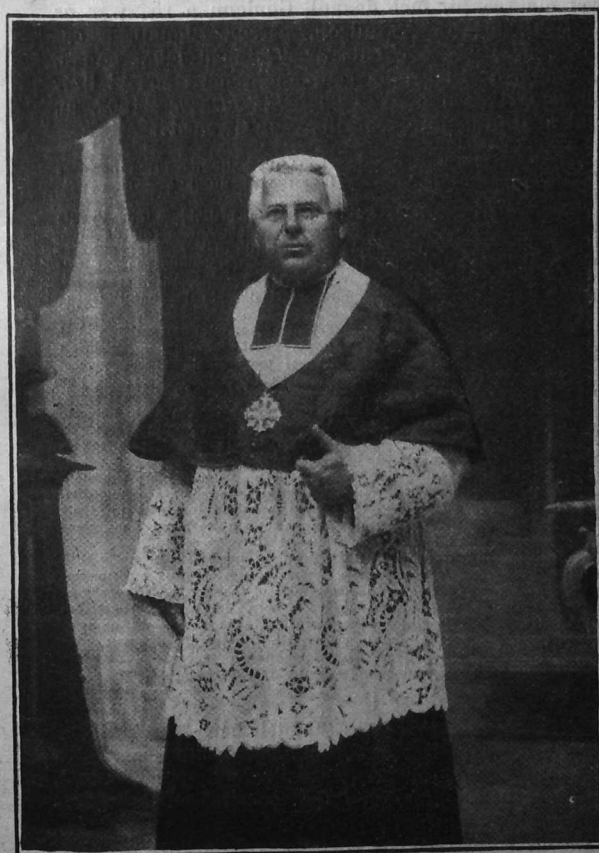
Evel breizad, an A. Cardinal a jomo e hano stag ouz *Feiz ha Breiz* hag ouz ar *Bleun-Brug*. Ren a eure *Feiz ha Breiz* epad pevar bloaz, eus a 1907 da 1911; ar c'hannad-se, ha ne veze moulet betek neuze nemet bep daou viz, a deuas da veza miziek; an A. Cardinal a embannas, ennan, war istor Breiz, war ar skol dizoue, war an ear, an dour, ar gwin-ardant hag all, pennadou hag a adlenner c'hoaz gant plijadur.

Ar « *Bleun-Brug* » pa ziouanjont, etre mogerioù uhel kastell Keryann, a gavas ennan, ivez, harp ha skoazell.

An A. Léon ar Berr, war « *Union Agricole* » ar 5 a viz du 1926 a lavare ne oa kevredigez ar *Bleun-Brug* nemed eur skourr diframmet diouz an « *Union Régionaliste Bretonne* ».

Kement-se n'eo ket gwir.

Ar *Bleun-Brug* eo merc'h *Kenvreuziezh ar Brezoneg*, ar gevredigez-se bet savet d'ar 14 a viz C'houevrer 1894, e kloerdi Kemper, gand eur brestad, Alfred Laurié, evit lakat ar gloareged e tro da anaout gwelloc'h o Breiz Epad an daou vloaz m'he renis, 1901-1902 ha 1902-1903, e welis ar vad e vije kaout e pep parrez, eur gevredigez savet, war he stumm, hag a vodje ar yaouankiz, nann da yaou,

AN A. CARDINAL. (1859-1928)

evel ma rea hi, met da zul. Goulenn a ris, war *ar skol-zul*, ali an A Buleon, person Bignan, a oa neuze ar beleg e c'helle ar Vretoned lakat ennan, ar muia, o fizians, ha setu aman darn eus al lizer hir a skrivas d'in, d'an 20 a viz mezeven 1903, an hini a zo breman person iliz veur Gwened :

.... Il est bien vrai que j'ai tenté d'établir dans ma paroisse l'*Ecole du Dimanche*, — mais il est vrai aussi que mon premier essai n'a pas réussi.

A la fin de l'année, malgré les attractions diverses que j'avais imaginées pour cette Ecole nouvelle, j'ai constaté, une fois de plus, que les Bretons n'ont pas les mêmes habitudes sociales que les Gallois, ni la même mentalité; et qu'une œuvre pour réussir doit être organisée, non seulement d'après les besoins, réels et sentis, de telle ou telle population, mais aussi d'après les habitudes et le caractère de cette population.

J'ai donc changé mon fusil d'épaule; et, au moment où j'ai reçu votre lettre, j'étais en train de combiner une organisation nouvelle, sans illusion, mais pourtant avec quelque espérance.

La nouvelle tentative a échoué comme la première et j'en suis là, en ce moment, avec deux galons d'échecs sur les bras.

A force de changer son fusil d'épaule on ne trouve plus d'épaule où le mettre. Néanmoins l'année prochaine je recommencerai, et, tôt ou tard, je réussirai, j'en suis sûr, car je n'ai pas la tuberculose du découragement, et je *veux* réussir.

Quels moyens prendrai-je l'an prochain ? Mon plan est déjà tout tracé, mais permettez-moi d'en garder le secret, avant d'en avoir fait l'expérience, car il est très possible que j'ai un troisième échec à noter l'année prochaine, et, je ne veux pas m'exposer à l'humiliation d'être loué avant d'avoir réussi.

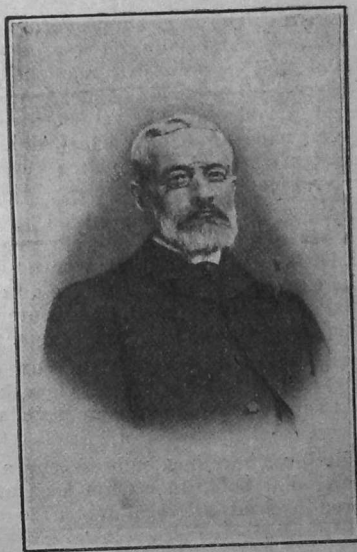
J'irai jusqu'au 12e échec, s'il le faut, et, permettez à ma vieille expérience de dire à vos jeunes confrères que le plus sûr moyen de réussir c'est, — de ne pas craindre d'échouer, — de recommencer toujours, — d'examiner avec soin l'état d'esprit et les besoins de sa paroisse, — de renouveler, sans cesse, ses moyens d'action, — d'aimer le peuple, — et de persévérer jusqu'au succès.... car, pour les œuvres comme pour la prière, la persévérance est la condition qui justifie toutes les autres....

J. BULEON.

Al lizer-ze a zeskas d'in, kendelc'her, gant va labour vreizek... daoust peger kalet bennak e c'hell beza a-vechou an hent, hep fallgaloni, morse;... eur gentel eo bet hounnez ha n'em eus ket gellet he ankounac'haat goudeze.

Da viz ebrel 1904, pa voen hanvet da gure e Sant-Nouga, gand an A. Cardinal da berson, e klaskis

sevel eno, evid ar yaouankiz, ar pezh am boa gwelet e Kloerdi Kemper : *eur skol vrezonek*.

An A. CHARL a Goatgoureden
Diveza Aotrou Keryann.

En em voda a raemp bep sul; studiadennou ha prezegennou a veze graet; kaout a ris beleien all hag a rae, en o farreziou, ar pezh a raen em hini ha ganto ec'h en em glevjomp da ober, raktal goude an cost, gouel ar peurzourn, a lezhanvjomp *gouel ar Bleun Brug*, eul lezhano ha n'oa ket bet roet da c'houel brezonek ebet c'hoaz, daoust ma oa bet rannet

bodou brug d'an 29 a viz gwengolo 1904 en eur gouel savet gant an U. R. B. e Priziag, e Bro-Wened, hag hanvet ganti : Gouel ar C'houn (1)

O kroui ar *Bleun Brug* ar pezh a glaskemp oa sklerijenna ar Vretoned war o istor ha war o yez hag o lakat da anaout mat o Breiz evit ma c'helljent he c'haret hag he servicha gwelloc'h goudeze. Ar c'hevredigeziou breizat a welemp o kerzet en dro d'eomp n'oant ket graet, mat a-walc'h, marteze, diouz doare ar bobl: digristen e vezent alies hag o renerien ne ouient ket a vrezonég.

Evel kevredigez, ar *Bleun-Brug* a oa krouet da vat, d'ar 7 a viz meurzh 1905, c'houec'h miz a-raok ma teuas hini eus izili an U. R. B, war he zro, hag ober a eure he c'hresk, goudeze, hep harp all ebet ken nemed an hini a roas d'ezhi an A. Coatgoureden hag an A. Cardinal, mear ha person Sant Noug.

An A. Coatgoureden a lavare d'in, eun dervez: « Penaos n'eo ket bet deuet, ugent vloaz kentoc'h, p'edon e kreiz va brud, ar c'hiz eus ar goueliou kaerze ? »

An A. Cardinal o c'hare hag, er brezegenn a rae d'o digeri, e lavare, d'ar bobl, an ezomm a oa anezo da rei d'ar spered breizad ar vagadurez a zo diouz e zoare.

Skoazell an daou zen-ze ha n'eo ket hini all ebet eo o deus roet tro d'ar *Bleun-Brug* da spega, da zavel ha d'en em skigna, evel m'o deus graet; war o beziou, breman p' int aet o daou d'ar bed-all, e skrivan an tēstēni-man eus an doujans hag eus an anoudegez vat am eus evito.

Y. V. PERROT.

(1) Cf. Bulletin de l'Union Régionalist bretonne, Congrès de Gourin 1904, p. 128.

Buhez an Tad Julian Maner

Stad Breiz e penn kenta ar zeitekvet kantved

E buez Mikael an Nobletz e weler pegen truezus oa stad Breiz e penn kenta ar zeitekvet kantved. Ar Frans a-bez, epad ar c'houezekvet kantved, a oa bet gwall-gaset, dismantret gant brezelioù hir ha kriz etre ar gatoliked hag ar brotestanted. E Breiz ar brotestanted ne c'helljont ket skigna o fals-kredennou, met brezel a voe evelato, ha da heul ar brezel pep seurt gwall-euriou. Ouspenn-ze, eur forban, Fontanella, a reas pep seurt torfejou e Breiz, epad m' edo, e Frans, ar gatoliked hag ar brotestanted oc'h en em ganna.

Epad trizek pe bevarzek vloaz e voe freuz ha brezel e Breiz. A-walc'h oa evit digas naonegez, pep seurt dizurziou, ober droug bras d'ar relijion.

N'edo mui an traou war o zu mat. Ar veleien ne raent ket o dever. Ar re anezo a oa desket hag a oa bet o studia e skolioù bras Paris pe gerioù all, a veze roet d'ezo parreziou bras da c'houarn; met meur a hini anezo ne raent nemet kemeret o fae ha fiziout al labour e beleien all, dizesk, a gargent da gana an oferenn ha da rei ar zakramanchou; evid o labour e

roent d'ezo eur gwenneg bennak. Ar veleien-ze, ar re a rae al labour, a oa paour. Ar re all, ar re ne raent netra, a oa pinvidik, o veva diwar o leve.

An dud-jentil a veve ive en dizurz. N'oa doa doujans ebet evid hano Doue hag e lezenn; kriz oant, troet var an eva, an emgann, an hudurnez.

An dud dister eus ar bobl a oa kouezet gwall izel. Parreziou hag e doa, a-raok ar brezel, 1200 oc'h ober o fask, n'oa doa mui breman nemet eun dousenn pe war dro.

E eskopti Leon an traou n'oant ket ker fall hag en eskoptiou all; an dud o doa dale'het gwelloc'h d'o relijion; evelato an droug a oa bras ive, an deskadurez kristen ne veze mui roet evel ma vije ret. N'oa ket a skolachou bras. Ar familhou a c'hoantae rei deskadurez d'o bugale a ranke o c'has da Baris, da Vourdel, da Ajen, evel ma voe kaset Mikael an Nobletz hag e vreudeur.

Eskopti Kemper a oa bet dilezet muioc'h eget hini Leon. Epad 200 vloaz, an eskibien n'ez aent, nemet eur wech bennak, da welet ar parreziou. An aotrou Rohan, hanvet eskob e Kemper e 1501, ne voe sakret nemet e 1510, ha n'en em gavas en eskopti nemet e 1518. Tost da 20 vloaz heb eskob ebet! — Eskibien all, hanvet war e lerc'h, ne raent nemet tremen ive, pe a garge unan bennak da c'houarn an eskopti en o lec'h. Pa voe hanvet, e 1614, an aotrou Le Prestre a Lezonnet eskob e Kemper, an dud ne anavezent mui netra eus o relijion, hag an dizurziou a oa bras spontus. Evel chatal e vevent, a skriv an Tad Maner.

Ne veze graet prezegenn ebet e iliz sant Korantin, eme Vikael an Nobletz, nemet er C'horaz. Da bardon sant Korantin, ne veze ket prezeget, nemet pa goueze ar pardon eun deiz sul. Pa veze ar pardon eun deiz all,

an dud a zeue d'ar foar, a zigore en deiz-ze, hag epad an noz an holl, pinvidik ha paour, a zanse endra c'hel-lent, hag evelse epad an eisevetez.

E eskopti Treger oa henvel, N'oa mui a vuhez kristen er parreziou.

Hiniennou a gavo marteze e lavaromp re, ha n'oa ket ker fall-ze an traou e Breiz. Met, ret eo kredi ar re o deus gwelet: Mikael an Nobletz, an Tad Quintin, an Tad Maner hag ar veleien a labouras gantan.

Er parreziou var ar maez meur a hini ne anavezent ket misteriou ar feiz a ranker da c'houzout evit beza salvet. Ne veze graet prezegenn ebet, kouls lavaret. Ar vugale a veze kaset da ziwall ar chatal ha lezet ken dizesk hag ar chatal. An dud yaouank ne glas-kent nemet an dansou, ar c'hoariou.

Hag, evel ma c'hoarvez ato pa vez dilezet ar relijion, kredennou faos ha diskiant en em skigne etouez an dud, sorserien a douelle an dud gant troidellerez an drouk-spered.

Peger gwir eo komzou persoun Ars: « Lezit eur barrez ugent vloaz hep beleg : ar chatal a vezo enoret enni! »

Evelato Breiz n'ez aio ket da goll. Doue a zell a druez outi. Digas a ra d'ez i beleien santel, misionerien kalonek evel Mikael an Nobletz, an Tad Maner, ha dre o frezegennou hag o labour, Breiz a vezo tennet eus he stad truezus hag a vezo adarre douar ar zent.

Teir merc'h ar baraer

Gwechall goz, en amzer ma oa eur roue e Kemper, teir merc'h kaera ker oa merc'hed baraer koz straed an Eostig. Eun dervez, goude koan, azezet, e kichen o frenestr digor, e komzent euz an dimeziou, hag eus ar gwazed, evel m'her gra alies a-walc'h ar merc'hed yaouank.

— Evidoun-me, a lavare an hini gosa, Annaïg, du he bleo, a garfe dimezi gant liorzer ar Roue, rak me a gar ar bleuniou, ma 'z eus unan, kemend all a c'houez vat a vez ganto ha ker kaer all ha ma vez o liouiou.

— Me, avat, eme Varianig, an eil, gell he bleo, evel ar c'histin, a zimefe dillo a-walc'h gant paotr-a-gampr ar roue. Gwisket eo evel eun aotrou bras hag alies en devez profou digand e vestr.

— Me, eme ar yaouanka, Lizig, eur plac'hig koant, eus ar re goanta, gant he daoulagad laouen hag he

bleo melen, a zell uheloc'h egedoc'h: mab ar roue, e-unan, eo a fell d'in kaout da bried.

— Te a zo eun diskiantez, Lizig, eme an diou all, eun tammig kintou enno; ma kav d'it eman mab ar roue o vont da zellet ouzit e fazies kals. Hennez p'en do c'hoant dimezi, a 'z ay da c'houlenn eur brinsez da Wened pe d'an Naoned ha ne jomo ket, dre aman, da glask eur vaouez!

An tad, eus e wele kloz, a zelaoue ragacherez e verc'hed hag e youc'has d'ezo:

— Gwelloc'h e vefe d'eoc'h mont da gousket eget chom aze da ranellat; ma 'z eus tremenet unan bennek, ebiou an hent, ha m'en deus klevet ar pezh en deus lavaret Lizig, eo gouest da gredi he deus kollet he fenn.

Eun tamm rusder war o zal, an teir blac'h yaouank a bignas d'o c'hampr, hep gouzout e oa bet klevet o c'homzou. Hogen, en abardaez-se, mab ar roue a oa oc'h ober eun dro e ker, e-unan, gwisket dister hag eun tok ledan war e benn. Ober a eure eun azez, da ziskuiza, dindan apoueilh ar varaerez hag en doa bet plijadur o klevet ranellerez ar merc'hed.

Antronoz, abred, mevel bras ker ar roue a zigouezas er varaerez hag a lavaras d'ar baraer mont kenta ma c'hellje da gaout mab ar roue gand e deir merc'h Enkrezet bras, ar paourkez den a c'halvas e vugale:

— Gwelet a rit, emezan, unan bennak en doa klevet ho stranerez dec'h, rak anez ne vije ket bet deuet a urz d'eomp da vont hor pevar, d'al lez, raktal. M'oarvat, e tapimp eur binijenn galet.

N'it ket da gaout aoun, rak an dra-ze, eme Lizig; n'hon eus graet torfed ebet o komz evel bon eus graet; ar roue a zo mat hag e vab a zo koulz hag hien; sur oun n'hon eus ket a ezomm da gaout aoun raozo.

Hag, e gwirionez, p'en em gavjont, gand o zad, gwisket en o braoa, dirak mab ar roue, heman a reas d'ezo

al laouena digemer; kavet en doa, e-unan, e oant plac'hed kaer, dreist-holl Lizig hag e lavaras d'ezo, en eur vousec'hoarzin:

— Eur roue mat a dle ober he lavarou ouz e bobl pa c'hell, atao; mat, dec'h da noz, em eus ho klevet o komz eus a zimeziou hag e fell d'in ober ho lavarou ouzoc'h; c'houi, Annaig, a zimezo gant va liorzer; c'houi, Mariannig, gant va faotr a gampr, ha c'houi, Lizig, p'eo gwir e plijan d'eoc'h, ha va c'hemeret a rafec'h da bried?

Hini eus ar merc'hed, aes eo da gredi, ne lavaras nann; an teir eured a voe graet antronoz hag epad eur miz dioc'htu ne oa e Kemper nemet leinou ha dansou, bep eil; met goudeze, Annaig ha Mariannig a oa aet da jom da di o gwazed, ha Lizig, hepken, a jomas el lez, hag a deuas da veza, e berr amzer, eur brinsez vat, seven hag hegarat. Pep hini a rae he meuleudi hag an holl a oa souezet o welet n'oa ket deuet da veza lorc'hus, eviti da veza pignet en eun hevelep renk.

An diou c'hoar gosa, gwas a pezh a voe, a deuas da gaout gwarizi ouz o c'hoar yaouank, hag e lavarent en o d'hounnar:

— Perak eo hounnez rouanez ha ni gwraez mevelien ha netra ken? Ha ne dalvezomp ket hounnez, bemdez? Ma vije bet unan pe unan ac'hanomp ken divergont hag hounnez, marteze, n'eo ket warni eo e vije bet kouezet taol lagad mab ar roue.

An diou c'hoar gêz a deuas da veza daou spered debret kement a zroug a oa enno o welet o c'hoar Lizig pignet uheloc'h egeto.

A-benn bloaz, goude, Lizig a deuas da veza mamm eur paotrig bihan eus ar re goanta. He diou c'hoar, o devoa goulennet beza war he zro pa vije o willioudi, a gemeras tro ac'hano da laerez an hini bi-

han ha da lakat en e lec'h eur c'hi bihan maro. Ar prins yaouank hag e wreg a voe doaniet pa weljont ar pezh a oa digouezet, met o veza ma ne oant ket evit kredi e fallagriez an diou geben, e kredjont e oa an dra-ze eur groaz digaset d'ezo gand an Aotrou Doue.

An hini bihan a oa bet laket gand Annaig, en eur baner, ha roet da eur wrac'h koz da deurel er ster. Gand aoun da veza tapet, an hini goz a bignas betek maner al Loskoat; eno e lakeas ar baner war ar ster hag hel lezas da vont da heul tiz an dour.

En daou vloavezh warlerc'h e c'hoarvezas an hevelep taol. Lizig a lakeas er bed eur paotr hag eur verc'h; kerkent e voe graet d'ezo-evel ma oa bet graet d'o breur hena hag en o lec'h e voe laket eur c'haz bihan hag eur c'havrig vihan maro. D'an trede gwech, ar prins hag a oa deuet da veza roue, dre ma oa maro e dad, a yeas droug bras ennan:

— Petra eo an holl draou-man? Aman e rank beza sorserez, en eun tu pe du; ya, Lizig, dre zorserez eo ho peus va zouellet ha Doue am c'hastiz kalet da veza heuliet eur froudenn direiz eus va spered, en deiz ma 'm eus ho koulennet da bried. Met ne vezin ket pelloc'h ozac'h eur vaouez villiget. Tapit krog er rouanez ha kraouit hi e tour uhela ar c'hastell, ha lezit hi eno gand bara ha dour hag eul levr hepken d'he didui.

Heulia a voe graet urziou ar roue ha Lizig a deuas da veza eur paour kez prizoniadez a skuilhas daerou, meur a wech, war an amzer, ma edo laouen e kichen he zad, en o zi bihan e tal ar ster.

A drugarez Doue, he zri bugel a oa beo; tapet e oant bet, an eil goude egile, gant miliner milin Tro-heir n'en doa ket a vugale hag a rae an dra-se poan d'ezan ha digaset d'ar red d'e wreg, eur vaouez vat o digemeraz evel pa vijent bet digaset d'ez eus an nenv hag o savas gant kemend a deneredigez ha ma vijent bet he bugale he-unan. Ar miliner a oa pinvidik ha n'en devoe damant da netra pa veze hano

da brena eun dra bennak d'ar re vihan; ar vilin a oa d'ar roue hag heman, heb an amzer, evid ankouna-c'haat e dristidigez a deue betek eno da ober eun dro, evid aveli e benn; diskenn a rae, e ti ar miliner, da zebri e d'hortozenn, meur a wech, hag en doare-ze, e reas anaoudegez gand ar vugale, hag e teuas d'o c'harout hep gouzout edo mouez ar gwad o c'hourc'hemenn d'ezan tostaat outo. Dont a eure d'o c'harout kement, m'o c'hasas gantan d'he gastell ha ma n'en em blijie nemed en o serr e vije. Klask a eure gouzout da biou e oant bugale, met ne deuas ket a-benn d'hen anaout.

Ha setu ma teuas, eun dervez, da Gemper, eun den hag en devoa redet ar bed, hag ar roue a gemeras plijadur o klevet gantan hano eus ar broiou pell ma oa bet enno. Lavaret a reas d'ezan e oa war eur menez, a zo o tispertia ar Gres klouz an Turki, eul labous burzudus a hanvet *labous ar wirionez* dre ma komze evel eun den ha ma lavare atao ar wirionez da gement hini a deue d'her c'hask digantan. Tud a gantchou a zo bet o klask paka al labous-ze, met hini ebet biskoaz n'en doa gellet dont a benn eus e daol, hag e kredet e oant marvet holl e tal e venez.

Adalek an deiz-se, ar roue a veze atao o pleustri war *labous ar wirionez*. An daou zen yaouank, eus o zu,

o doa youl ivez da anaout o zud, a oa atapiet bras, evel ar roue, gant al labous burzudus. Eun dervez, ma n'oa ket evit herzel ken, Guyen a c'houlennas ouz ar roue aotre da vont da vro ar Sav-Heol evit gwelout ha koueza a c'hellje war al labous dispar. Goude beza kempennet e stern hag e loen, a-zevri, ec'h en em lakeas en hent, o rei e c'her, p'edo o kimiada, da veza distro, adarre, d'ar vro, a-raok c'houec'h miz; met c'houec'h miz a dremenas, ha bloaz, ha paotr ebet ne zistroas. Enkrezet gand e vreur hena, Gweltas a falvezas gantan mont da welet petra e oa deuet da veza. Hen ivez, ne zistroas ket. O c'hoar Levenez eur plac'h yaouank, koant evel an heol, a ouele, noz deiz, war an darvoudou fall a dlie beza digouezet ganto, met eun dervez, skuiz o ouela, e lavaras outi he-unan:

— A-walc'h a zaerou evelse; gouzout a rankan e pelec'h eman va breudeur ha pe veo pe varo int; mont a ran da gerzet war o roudou ha netra ne c'hello va diarbenn ken n'am ho kaset va gefridi da benn.

Hag hi ober he fourchasou. Kemerout a eure dilhad marc'heg hag eul loen; lakat a eure leun tenn he yalc'h a beziou aour hag eur c'hour-gleze a stagas outi he c'hostez; eun dervez hep lavaret kenavo d'ar roue, ez eas en hent a-raok goulou-deiz.

Epad sizuniou ha sizuniou e kerzas hep blenier all ebet nemed an heol o sevel. Eun abardaez ec'h en em gavas en eur gompezenn hir ha noaz; o veza ma ne ouie ket kalz e pe du kerzout ken, ez eas etrezek eur wezenn vras a wele a-bell. P'en em gavas en he c'hichen e welas e oa kleuz hag e oa enni eur paotrig koz o chom, baro hir ha gwenn d'ezan; e varo o oa ken hir ma veze strobet ganti ha m'en doa poan o vale ganti:

— Ar varo-ze, tad koz, o strob kalz, eme Levenez; ma kirit m'hen trouc'ho d'eoc'h ha d'am digoll e tiskouezoc'h d'in va hent.

— Mar kirit e reoc'h an dra-ze d'in, avat, eme an hini koz, rak ouspenn pemp kant vloaz a zo abaoe ma n'eus bet aotenn ebet warno ha seul vui e teuan da veza hoz ha seul vui am strob.

Lizig a gemeras eur gwentle hag a drouc'has baro an hini koz; n'oa ket aes, rak rouestl dirouestl oa ar varo ha kalet mantrus c'hoaz, gand an dra-ze, met a-

bouez poania, ar plac'h yaouank a deuas a-benn da ziluia ar paotr koz:

— Bennoz d'eoc'h, merc'h roue! eme ar d'hoziad gant levez. Me a oar piou oc'h ha da belec'h emaoch o vont. Aboe pemp kant vloaz c'houi eo ar c'henta den en deus klasket ober vad d'in ha setu perak e fell d'in, d'am zro, ober vad d'eoc'h ouz ho lakat da gaout ho preudeur a zo bet tremenet dre aman. Setu aman eur voulig olifant a redo en ho raok hag a zis-kouezo d'eoc'h hoc'h hent. Abenn daou zervez aman e weloc'h eur menez uhel, el lec'h m'eman labous ar wirionez: pignit warnan hep kemeret aoun ebet rak ar pez a glevoc'h pe a weloc'h; ne zigouezo droug ebet ganeoc'h gant ma na zelloc'h morse war ho lerc'h. Gwelet a reoc'h, war an naou, renkennadou mein hir du. Ar re-ze eo furmou ar re a zo marvet o redet warlec'h labous ar wirionez, dre m'o deus kollet kalon ha taolet eur zell war o lerc'h. Ho taou vreur a zo en o zouez. Digouezet e kern ar menez e kavoc'h eur wenzenn hag a-ispilh ouz unan eus he skourrou, eman al labous, en eur gaoued aour. E kichen, ez eus eur feunteun, distaga a reoc'h ar gaoued hag e leunoc'h, a zour ar feunteun, ar voutailh-man hag e skuilhoc'h eur veradenn eus an dour-se war bep hini eus ar vein sounn a zo aze hag a en em droio raktal e tud. Evelse e lakoc'h ho preudeur da zevel, gand ar re all, eus a varo da veo, hag e tistrooc'h ho tri, da Gerne, yac'h-pesk, mar plij gant Doue!

Levez hen trugarekas kalonek hag a gendalc'has gant he hent. Digouezet e traon ar menez e ranke pignat warnan, e sellas outan gant spont. Eur pez karreg serz, hep gwez na glasvez, n'oa ken. Staga a eure da bignat; kignat ha regi a eure he zreid hag he daouarn diouz ar reier; beb an amzer, eur maen-rodell bennak o koueza eus a gern ar menez a venne he flastra; digouezet uheloc'h e voe tapet e kreiz eur barrerc'h, kazare'h ha kurun; an tan a

venne he dalla hag ar yenienn a venne sounna he izili. Daoust da-ze, e kavas, en he c'halon, nerz a-walc'h da genderc'hel gant he hent. Uheloc'h c'hoaz e kavas aered ha loened gouez estlammus a venne he lounka; serra a rae he daoulagad hag e kendalc'he da bignat. En eun taol, e klevas a-

dre he c'hein eur vouez o youc'hal d'ez i :

— Levenez, chom d'hor gedal 'ta! Ni eo Guyen ha Gweltas, da vreudeur! Edo o vont da zistrei he fenn pa deus sonj d'ez i eus a c'hourc'hemenn an den koz, hag e kendalc'has hep trei, e nep tu.

En eun taol, an holl strobinnellou-ze a dec'has hag ar plac'h yaouank a en em gavas war eur letonenn gaer sklerijennet gant bannou klouar an heol. E kreiz al letonenn edo ar wezenn hag a-ispilh outi ar gaoued; e kichen e rede ar feunteun. Levenez, d'ar red, a d'apas kaoued al labous glas hag a leunas ar voutailh a oa ganti, e dour ar feunteun. Dre ma tis-kenne, e skuilhe dour war ar vein hir a deue da veza duked pe varc'heien hag a oa chomet eno strobinnellet, bloaveziou ha bloaveziou a oa, dre ma n'o doa ket kavet war o hent eun den koz d'o b'lenia evel m'he doa graet he-unan. Evelse e tistrobinnellas he breudeur a gemeras ganti raktal penn an hent da zistrei d'ar gêr.

Tri miz goude, e oant digouezet o zri e Kemper hag

ar roue, laouen o welet e vignoned yaouank a gave d'ezan a oa kollet, o tizrei a lakeas ober goueliou bras evid enori o distro. Da gloza lein, Levenez a zigasas en e gaoued aour, labous ar wirionez o doa mall an darn vrasa da glevet:

— Labous brao, eme ar roue, lavar d'eomp ar virionez!

Hag al labous a zentas:

— Ugent vloaz, a zo, Aotrou Roue, emezan, gand eur vouez skler, abaoe ma talc'hit ho pried, e tour uhela ar c'hastell, er brasa dienez. Tamallet eo bet e gaou ha stlapet war hoc'h urz en toull tenval-ze. Daou vab hag eur verc'h he deus ganet ho kwreg Lizig d'eoc'h; o c'haret a rit heb o anaout: ho pugale eo Gwyen, Gweltas ha Levenez. Ar re gablus a rankit da anaout ivez hag eo Annaïg ha Mariannig, c'hoarezed fallakr ar rouanez; ar re-ze eo o deus laeret ha klasket beuzi ho pugale. Sellit outo, gwenn int gand ar spont; Kastizit i, Aotrou, ar skouer-ze a dleit rei d'ho pobl.

Ar Roue a voe ker skoet gand ar c'homzou-ze, ma vennas koll e anaoudegez. Pa deuas ennan e-unan e redas d'an tour m'edo ennan Lizig. An daou bried a en em vriatas gant teneredigez hag a greiz o lenvou hag o daerou eo e leverjont o c'heuz hag o fardon an eil d'egile. Ar roue a gemeras e wreg, dre he dourn, hag he c'hasas d'ar zal vras hag he lakeas da azeza a-zehou d'ezan. An holl a youc'has en enor d'an itron hag a jomas sebezet o welet, n'he doa ket kollet, daoust d'he foaniou, nag he yec'hed nag he gened. Briata a eure, gant teneredigez, ar vugale a oa bet lammet diganti ken abred. Annaïg ha Mariannig a voe taolet en ereou. En e gounnar, ar roue a roas urz da lakat leun a dachou da dreuzi diou varrikenn, gand o broudou dispak en diabarz, da gloza enno an diou dorfetourez ha d'o stlepel diwar gorre ar Menez Fru-

jy, er ster. Pedennou ar c'hoar ha re an nied 'a
 dec'has diouto ar c'hastiz-ze, met sammet e voent war
 eul lestr ha kaset da vro ar Vorianed gand urz d'o
 gwerza, evel sklavezed d'ar c'henta marc'hadour tud
 a vije kavet hep goulenn evito netra, en dizro, ne-
 med al le e vijed kalet outo. A hent all n'ouzon netra
 ebet ken diwarbenn ar brinsez hag he bugale. O zri da
 gredi eo, e rejont dimeziou kaer. Ne ouezer ket ha
 kendele'her en deus graet labous ar wirionez, da la-
 varet ar wirionez met her c'hredi a c'heller, p'eo gwir
 n'eo ket eun den oa.

G. P.

Oc'h heja kroc'hen eul
 loen gouez, Katell hel lez
 da goueza...

war gein Kabor, ar c'hi mat,
 a oa gourvezet e tal an ti,
 oc'h heolia.

hag a red ac'hano, d'en em
 zizober eus e groc'hen ne-
 vez...

sebezet, o welet Goulc'ha-
 nig, o vignon bras, o tec'het
 en e raok, spontet!

AR C'HI EN DIENN

Allegro. Mètr. ♩ = 120.

Di - sul, o tont eus an o -
 f'ren, Di - sul o tont eus an o - f'ren, Saill ar c'hi
 du, lan - di - gue - don, Er pod di - enn, lan - li - ron.

Disul o tont eus an of'renn (2 wech)
 Saill ar c'hi du, *landigedon*,
 Er pod dienn, *lanliron*.

Arru ar mestr e kreiz an ti,
 Hag e c'houlenn, *landigedon*,
 P'lec'h man e gi, *lanliron*.

Ar mestr a lar d'ar vesaerez:
 — Krog en e lost, *landigedon*,
 Tenn hen er mèz, *lanliron*.

Krog en e lost ha lip e benn,
 Rak... pec'hed eo, *landigedon*,
 Koll an dienn, *Lanliron*.

— Tavit, ar mestr, na ouelit ket
 Chas du a-walc'h, *landigedon*,
 A vo kavet, *lanliron*.

Chas du a-walc'h a vo kavet,
 Met ken desket, *landigedon*,
 Nè vezo ket, *lanliron*.

Dastumet gand an A. H. GUILLERM.

Chapel sant Sebastian e Sant-Segal

Sant Sebastian e Sant-Segal

zer santel, ma lakaje ar c'hlenved da goueza. Sant Sebastian, evel a ouezer, a vez pedet a-eneb ar vosenn hag ar c'hlenvejou spegus ha n'eus ket

Goude chapel Itron Varia ar Porzou, e Kastell-Nevez-ar-Faou, n'eus chapel ebet e traonien ar ster Aon, hag a vefe darempredet muioc'h gand ar bardonerien eget chapel Sant Sebastian, e Sant Segal. Savet eo, war eun dosenn a 65 metr a uhelder, e kreiz etre diou gammenn ar ster, eun hanter leo, e tu ar gwalarn, diouz skluziou Gilly-glas.

Gwez dero koz a ro disheol d'ar chapel a zo bet savet er XVI^{vet} kantved. War a lavar ar re goz, tud Sant Segal, klanv gand ar vosenn, a reas le da zevel ar chapel-ze d'ar mer-

kals a barreziou, e Breiz-Izel, ha ne vije ket kavet enno, pe eur chapel, pe eun aoter pe, da vihanan, eur skeudenn da zant Sebastian.

A-zioc'h ar porz gwered ez eus eur wareg a enor ha dindanni e weler ar zant, eur gwareger a bep tu d'ezan, o stlepel warnan o birou.

E diabarz ar chapel ez eus skeudennou hag aoteriou kizellet kaer; diouz o gwelout eo anat e tleont beza bet graet, wardro ar bloaz 1710-1715, gand ar breudeur Dean, eus a Gemper, ar re a reas ivez skeudennou hag aoteriou santez Mari ar Menez-Hom.

Chapel sant Sebastian a c'hellfe beza bet savet gant menec'h Landevenneg; en amzer goz e c'hellent kaout eno eur chapel, met skouejou aotro- ned ar Gilly ha Lezaon, kizellet er mogeriou, meur a wech, ha livet war ar gwer, hanoiou ar veleien hag ar fabriked moulet er mogeriou, an traou-ze holl a ziskouez, sklêr, eo, bet savet chapel sant Sebastian gant beleien, tudchentil ha kouerien Sant Segal.

Ar skeudennou e peder dirazo ar muia, er chapel, eo hini sant Sebastian a welêr stag ouz eur wezenn, toullet e gorf gand ar birou. En e gichen eman hini sant Fabian. Er c'heur, en tu kleiz, eman aoter ar Werc'hez hag en dro-d'he skeudenn eo kizellet, war banellou, istor ti santel Loretta; gwasa pezh a zo, ar panellou-ze, a zo bet diskaret gand an hini en deus o livet e gwenn.

E kichen skeudenn sant Joseph eman re an Ebestel hag ar pevar avieler ha taolennou bihan war vuhez Hor Zalver en e vugaleach; harp eno ivez e weler sant Severin, patron Sant Segal, sant

Chapel sant Sebastian e Sant-Segal

Youenn, eur rollad paper-ler gantan, en e zourn, hag eur manac'h eus a urz sant Beneat; war an aoter vras eman sant Per, gand e gilhog ha santez Mari Madalen gant he fodad louzou c'houez vat.

En tu dehou d'ar c'heur eo labouret gwelloc'h c'hoaz ar c'hoad; eno eman sant Roch ha sant Vaudez a vez pedet o daou a-eneb ar c'hlenvejou spegus.

Pelloc'h, aoter ar Zakramant eo perlezenn ar chapel; mantrus eo peger brao eo graet pep tra en aoter-ze, beteg al laboused bihan a zo o pipat ar blokadou rejin a gouez diouz ar c'holonennou. Eno e kaver santez Anna, sant Joakim, sant Yann an Avierler ha sant Zakarias. A-zioc'h an aoter, e weler Jezuz oc'h en em ziskouez da Vari Madalen ha da ziskibien Emmaüs.

War ar gwer ha war ar c'hoad, e kaver skoed tud Kergoet a oa perc'henn, e Lothey, da gastell ar Gilly. O ger oa : *En kristen mad, me vev en Doue*. Kaout a raer ivez, dre eno, skoed Kerlec'hed ar C'hastell, aotroned Tresigidy, er XVII^{vet} kantved.

E sant Sebastian e oa gwechall eur beleg a lavare an oferenn bep sul. E di hag e liorz a zo atao eno. C'houec'h pardon a veze graet, bep bloaz; d'an 20 a viz genver, da veurz fask, da zadorn ar zizun wenn, d'erc'hent sul an dreinded, hanvet pardon sant Herbot, d'ar zul goude gouel ar Vadalen, e miz gouere. — heman eo ar pardon brasa, — ha d'an trede sul a viz gwengolo, lezhanvet « pardon ar per rous. » Ar pezh a zo a zouezusa er pardonioù-ze eo ar prosesionou bihan a c'houlenner ober en dro d'ar chapel evit beza dilivret pe ziouallet diouz ar c'hlenvejou spegus. Er bloaz 1870 e voe goulennet 500 prosesion. Epad ar brezel diweza, da gredi eo, ez eus bet ivez goulennet kals.

Beleg diweza chapel sant Sebastian, a-raok an Dispac'h, an A Scouarnec, o veza ma ne falvezas ket gantan plega da lezennou fall ar C'houarnamant, a voe kraouiet e kastell an Taro ha kaset goudeze, d'an harlu, d'an Alamagn. G. P.

Kalon Rannet

Kalon ar vamm a zo e gloaz :
He merc'hig koant a bewar bloaz,
D'ar vered zu, diwar he brec'h,
Gant an Ankou a zo aet dec'h.

Aze he gwelan, en eur c'horn,
He fenn harpet war balv he dorn,
Disliou he chod, he dremm gwenvet,
He daoulagad hanter-goenvet.

An ozac'h, nes e vreg e kaon,
A jom, eur pennad, war ar skaon,
Ha, kel lies gwech ma klemm re,
En e zaouarn e stard he re.

War dor an ti, war dor ar zal,
E stag he sell, e sav he zal;
An nor a-gleiz, an nor a-ziou,
A jom, siouaz, sarret o diou.

Ar c'hatekiz, desket d'an noz,
Ar verc'hodenn gwisket e roz,
Ar zaeou sul, gwenn evel erc'h,
A gresk enni he c'heuz d'he merc'h.

Diouz taol ne gemer mui he flas,
Gant he boued ne gav ket a vlaz,
Ha, sebeliet doun en he foan,
Ne ra forz gant lein na gant koan.

A-bell da bell, he merc'h Lena
(Hi eo, en tiez, an hena),
Coustad a dosta ouz he mamm
Evit kinnig dezi eun tamm.

Ar vamm ankeniet d'he merc'h ker
Ne lavar ket zoken eur ger,
Ha, ruz he daoulagad, d'ar red,
Lena d'an dud a rann o fred.

Jopig, ar bugel diweza,
(Tri bloaz bennag e c'hell beza),
Azezet e kostez an daol,
E kreiz ar peoc'h eur c'hlemm a daol :

« Pelec'h, eta, e chom Mari,
Pa ne ziskenn ket da c'hoari ?
Anezi em eus ezomm c'hoaz
Ha d'in e fell he c'haout warc'hoaz ».

An tad a skrij, an holl a dav,
Ar vamm baour diouz he skaon a zav
A vriat stard d'he faourkez oan :
(O va mab, na d'in e rez poan).

.....
Sec'h da zaelou, mamm glac'haret,
N'eo ket aet pell da verc'h karet,
En nenv, e renk ar gwerc'hezad,
War eun traon aour eo azezet

Dastumet int en dro d'an Oan,
Gantan e kemeront o c'hoan,
E pep lec'h e kerzont d'e heul,
Hag hep paouez o mouez e veul.

Abenn eun nebeut bloaveziou,
Pa vo leunnet da zeveziou,
Hi da vlenio, c'hoar an Elez,
Da lidou ar beurdalez.

J. L'HELGOUACH.
JERSEY, Mezeven, 4, 1928.

Pajennad Breuriez-Veur ar Brezoneg

Précis de grammaire bretonne, Yezadur berr ar Brezoneg, gant R. Hemon, Moulerezh 4 Stræd ar C'hastell, Brest. Priz: eur skoed (3 lur).

Em diweza pennad em eus rôet d'al levrig-man eur veuleudi dleet-mat. Talvoudus e vo dreist-holl da staga gant studi ar brezoneg a ranko an holl addiski e Breiz mar fell d'imp mont war-raok da vat gand hon Emzav brôadel.

Ouspenn-ze, evel m'eo skrivet en diou yez, galleg ha brezoneg, e tigor an hent d'ober gand ar brezoneg da yez kentelia war bep doare anaoudegez. D'ar pal-ze e tleomp dont. Red eo ma vo graet gand ar brezoneg, n'eo ket hepken da venveg da ziski ar galleg, hogen da venveg da ziski pep tra, adaleg ar Groaz-Doue e skol ar revihan beteg ar brederouriez (philosophie) hag an doueoniez (théologie) er c'hloerdi bras.

Eur vegenn-dreist el levr nevez eo an taolennou. Gouezet en deus an oberour displega e taolennou, d'al lenner d'o merzout en eun taol-lagad, ar c'hemmaduriou (mutations), ar ragano (pronom), an niveri (numération), an damziskoueza (l'indéfini), an araogennoù (prépositions), ar verbou, da lavarout eo ar pep diaesa eus ar yezadur a deu evel-se mes ha freaz.

Dre m'eo bet lakaet ber-ha-berr ar c'henteliou e van enno aman hag ahont eun drañg bennak da glokaat pe da reiz. Setu aman war ze eun nebeut evezadennou.

Pajenn 6, taolenn ar c'hemmaduriou, *ez*, rannig d'arag ano-gwan (*ez leal*) a vefe kentoc'h en eil bann, a-unan gand ar ger-mell (article). Ar *z*, kensonenn dre an dent, e dibenn ar ger *ez* a harz ouz ar c'hemmadur *d/z* evel an *n*, kensonenn-dent ivez, e dibenn ar ger-mell *an*. Da evesañt: emeur tuet e Leon da dremen dreist an harz-se evid an ano-gwan goude an ano-kadarn, da skouer: *logodenn-zall*, *pluenn-zir*, daoust ma leverer e Leon, evel en eilve-

zou all, *an danvadez* goude ar ger-mell, hep kemma an *d* e *z*.

Pajenn 12, liesteriou en *-ed*. Ouz « an anoiou tud, loened ha gwez » e c'heller staga: « hag eun nebeut anoiou-moneiz: *louized*, *dinered*, *liarded* ». Evid al liesteriou en *-ier*, *-eier* hag ar re en *-i* e ve mat notenni ez eus anezo liesteriou amresis (indéterminés). Kenveria, da skouer, *botou* « la paire », *boteier* « chaussures en nombre indéterminé ».

Pajenn 19, ar *wana* « la plus faible », hogen ar re *wana* (gant *re* hepred) « les plus faibles ».

Pajenn 21, staga a c'heller *daouvet*, *diouvet* « -deuxième » da heul *unanvet* « -unième ».

Pajenn 25, an displegadur (conjugaison). Reisoec'h e ve marteze, e lec'h eun displegadur hepken, digemima meur a hini diouz ma ve penrann ar verb o tibenni dre eur gensonenn (evel *hada*) pe dre vogalenniou (evel e *gwellaat*, *trei*, *savetei*, *dont*).

Pajenn 27, ha taolenn-verbou. Staga amzeriou-boaz *gouzout*, da lavarout eo *gouezan*, *gouezen* graet ganto ez direiz e Leon e lec'h an amzeriou boutin. Amzeriou-boaz n'int ken, henvel ouz *bezan*, *bezen*.

Pajenn 32. Miret e c'hell beza ar rannig-verb *ez* goude *pa*, *ma*: *pa'z eo*, *ma'z eo*. En *hevelep* doare ez *edon*.

Pajenn 36, goude *ha* diou dro-lavarenn: *Per a zeuas hag a lavaras* « Pierre vint et dit » ha *Per a zeuas hag e lavaras* « Pierre vint et il dit ». Goude *rak kerkouls-all*: *Rak Per a zeuas* « car (ce fut) Pierre (qui) vint » pe: *Rak ma* (pe *e*) *teuas Per* « car vint Pierre ».

Pajenn 37, red eo merka an dishenvelidigez etre *evel ma* (*ueller* « comme on (le) voit ») hag *evel pa* (*ve gwir* « comme si c'était vrai »); *evel pa* eo an doare reiz evit « comme si ».

Eur wech c'hoaz ec'h erbedomp start al levr nevez d'an holl vrezonegerien, ken d'ar re a zo c'hoaz war studi hor yez vrôadel, ken d'ar re o deus he desket ha d'ar skrivagnerien. D'ar re-man e vo a dalvoudegez dispar kaout war o zaol-labour, a-unan gand ar geriadur, ar c'hrenna-man ker freaz ha ker reiz eus hor yezadur brezonek.

Ar Sekretour,

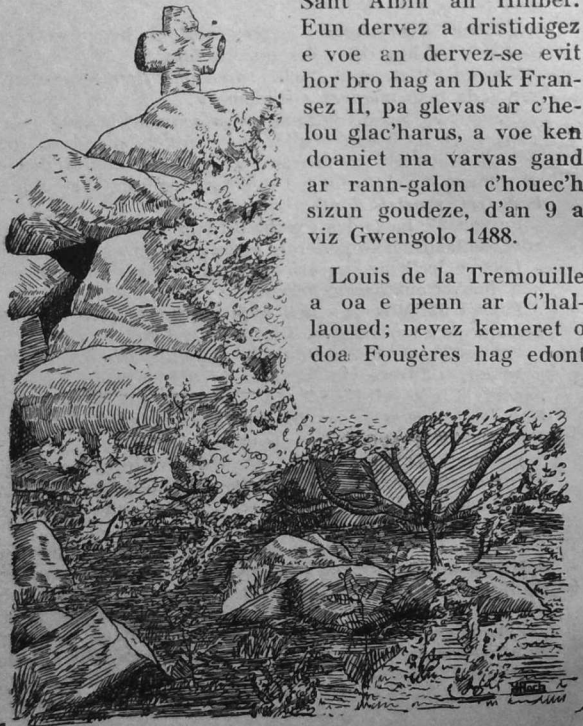
F. VALLEE.

Stourmad Sant Albin an Hiliber

440 vloaz a vo d'an 28 eus ar miz-man abaoe ma voe trec'het ar Vretoned gand ar C'hallaoued, e Sant Albin an Hiliber.

Eun dervez a dristidigez e voe an dervez-se evit hor bro hag an Duk Fransez II, pa glevas ar c'hellou glac'harus, a voe ken doaniet ma varvas gand ar rann-galon c'houec'h sizun goudeze, d'an 9 a viz Gwengolo 1488.

Louis de la Tremouille a oa e penn ar C'hallaoued; nevez kemeret o doa Fougères hag edont

o vont da Zinam. Ar Vretoned, renet gand ar Rieu (eur breizad) ha gant Duk Orléans (eur gall, kenderv da roue Frans) a gerze etrezek Sant Albin evit klask he diframma eus a-dre krabanou ar C'hallaoued o devoa he c'hemeret, er bloavez a-raok, daoust peger mat e oa bet difennet gand eur Breiz-izelad, Gwillou Rosnyvinen, ginidik eus a Loperhet.

Ar C'hallaoued o doa 12.000 den hag en o zouez 5.000 suis, tud kaer ha krenv. O mistri a oa gwazed hag a ouie o micher ha peziou-kanol a oa ouz o heul. Ar Vretoned a oa eus o zu 7.000 den chentil kalonek, dizek siouaz, war o micher, 800 soudard alaman, 300 saoz ha 3.500 spagnad degaset gand roue ar C'hastilh; da lavaret eo e c'hellent beza eun 11.500 den bennak. Evid an niver eta ne oa ket kalz a gemm etre an diou arme, met, etre pennoù bras ar Vretoned, Duk Orleans, prins Oranj, Aotrou Albret hag all, gwad gall ha netra ken en o gwazied, ne oa nemet trouz, tabud ha gwarizi. Penaos gedal beza trec'h pa vezer renet gand tud evelse ?

Ar stourmad a zeraouas wardro div eur goude kreteiz, e kreiz eul lanneg vras, a hanver c'hoaz, en deiz a hizio, *Lanneg an Diambroug*, « *la Lande de la Rencontre*. »

Ar Vretoned, pa glevjont edo ar C'hallaoued ouz o c'hilsk, a en em dennas war eur grec'henn a gaver a-zioc'h hent koz Sant Albin. Eleiz a vrezelourien o devoa komuniet en deiz-se; ar zoudarded wella a oa harp ouz koad Usel; e kreiz an arme edo ar c'hanoliou hag, en diou gostezenn, ar varc'heien; a-dre kein edo ar geginerien hag ar mevelien.

La Tremouille, dal ma welas ar Vretoned, a reas d'e dud chom a-zav hag o rannas e teir lodenn. Ma karje ar Vretoned beza sailhet, raktal, war o enebourien, evel ma lavare d'ezo an Aotrou Rieu, edont trec'h d'ezo, dioc'htu, en taol kenta. Met, siouaz! n'eo ket evelse eo e rejont.

Goude beza laket ar peziou-kanol da c'hoari ha lazet kalz tud, en diou gostezenn, soudarded an A. Rieu a grogas er C'hallaoued a oa dirazo; skrijus oa gwelet an taoliou a skoet; ar Vretoned a youc'he : Sant Samson! Sant Samson! o pedi, evelse, ar zant breizat a oa e c'houel, en deiz-se. Ar C'hallaoued kement a vec'h a zo warno a ra kant kammed bennak war a-dre. Gwasa pezh a voe, eur c'habiten alaman, e hano Bhler, evit diouall e dud diouz bouliji ar C'hallaoued, a gerzas, re vuan, en holl, war raok, hag a lezas eun toull goull, e linenn ar Vretoned. Ar c'habiten italiad Galiota a wel ar fazi; gant 400 marc'heg ec'h en em daol dre eno e mesk ar Vretoned; lazet eo raktal, met e dud a ro lamm d'an Alamaned, a ziskar ar ganolierien, a laz ar geginerien hag ar mevelien hag a dag ar Vretoned diouz an dre kein p'o doa a-walc'h da ober o stourm ouz an enebourien a oa dirazo. Dizale e savas freuz; ar varc'heien a gollas o fenn hag a dec'has, d'en em guzat, er c'hoad tosta; ar zoudarded war droad a gilas goude; 2.000 brezelour hag a zouge war o dilhad kroaz rus ar Zaozon, daoust ma oant holl, koulz lavaret, eus a Vreiz a stourmas ken a gouezas an diweza anezo war an dachenn.

Pa yeas an heol da guzat, 5 pe 6.000 breizad a oa astennet eno o c'horfou maro, o klask derc'hel,

en he sav sounn, banniel hor frankiz hag hor broadelez.

Hanoiou an dud kalonek a gouezas eno a vije bet dleet o mirout; gwasa pezh a zo, ne anavezer nemed unanig bennak; Fransez, Aotrou Leon, eur paotr yaouank triouec'h vloaz, a oa en o zouez, o stourm ouz e dad, an Aotrou Rohan, en em werzet d'ar C'hallaoued. En o zouez edo, c'hoaz, Per, aotrou Pont 'n Abad ha Rostrenen, hag e vreur Visant; Yann Pean, aotrou ar Roc'h Jagu, e Ploezal hag Hellez, e Lanveur; Per, aotrou Kervarker, e Lanvoez; Gwilhou, aotrou Koateuzen, e Lanveur.

Lec'h an stourm d diweza

Etouez ar re a voe prizoniet edo Tanguy, Aotrou Keryaon, e Kernilis, a oa e penn gwazed Leon, Thomas de la Marche, eus a Vro Dol, Per de Francheville, eus a Vro Wened, ha Fransez, Aotrou Goezbriand, e Plouigneo. An hanoiou-ze a zo nebeud, met n'hon eus ket gellet kaout hini all ebet ken.

Lanneg an diambroug a zo bet labouret meur a wech abaoe stourmad ar bloaz 1488. Eun tiegez, hanvet Moronval, a zo savet war al lec'h ma voe gwasa ar stourmad, rak, d'an distera ma touller an douar, dre eno, e kaver tammou armou koz.

Diouz groaz vein a verke gwechall al lec'h ma kouezas ennan ar Vretoned ziweza. Ar c'hroaziou-ze, siouas, a oa kouezet, hag unan anezo kollet, met d'an 13 a viz mae diweza, eur strollad studierien ha studierezed yaouank eus a Roazon a zo bet o pardona e Sant Albin an Hiliber; bet int war dachenn ar stourmad; kanet o deus Bro Goz va Zadou, lavaret o deus eur bedenn c'houek evid ar Vretoned vat a gollas eno o buhez, hag a-raok dizrei d'ar ger, o deus siellet, war eur roc'h, ar groaz o deus kavet hag a zavo hiviziken he divrec'h a-zioc'h mez-ar-stourm da venniga relegou ar re a gouezas eno evid ar Vro.

Breiz da virviken !

G. P.

KELEIER AR MIZ

I. — Gouel Sant Erwan, er C'hanaada.

Deiz sant Erwan a voe lidet aman, a-zoare, evel ma oa bet « *Saint Patrick's day* » daou viz a-raok. Marteze e vo mat ganeoc'h klevout ar pezh a voe graet en enor da Vreiz, dre aman. Daou vreizad omp aman oc'h ober hon novisiad etouez Kanadiz Ar C'hallaoued, dre aman, o deus muioc'h a zoujans evidomp eget re Frans; aesoc'h int da garet eget ar re du-ze.

Da veure an 19 a viz mae e voemp saludet gant hor c'heneiled, seizennou gwenn ha du, ganto, war o bruched, hag, er zal-c'hoari vras ma weled eur « *Breiz da virviken* » o lugerni war he mogerioù e voemp sabatuet o klevout unan anezo o tistaga d'eomp eur brezegennig vrezonek. Sur a-walc'h n'o doa ket riblou Ster ar Pradiou tregernet alies c'hoaz, gant ar seurt gerioù betek oun chomet souezet o welet en doa gallet en em denna, kouls ha m'en doa graet, rak ar pezh a vrezoneg en doa desket a oa bet desket gantan epad ma vezemp o c'hoari, war ar porz, en eur c'houlenñ ouzint penaos e veze lavaret an dra-man hag an dra-hont: Setu aman e skrid evel ma oa; ne lammomp hini ebet eus ar faziou a oa ennan:

BREUDEUR KER,

En deiz-man, deiz gouel evid an holl gwir Vretoned, eurus ez omp da lavarout d'eo'h « gouel mat ha laouen », da lavarout d'eo'h e karomp c'houi a zo ganimp.

N'hellomp ket komz mat ar vrezoneg met hor c'halon a c'hell karout mat Breiziz.

Lavaromp « breudeur »; breudeur ez omp gand an tiegez ha gand ar broad; ho hent a zo hon hent; ho stourmad, hor stourmad.

Bezent digabestr Breiziz ha Kanadiz ha benniget sant Erwan hor poblou.

D'an noz e voe kaniri: *Bro Goz va Zadou*, (hag a zo anavezet gant pep unan, aman, kel lies eo bet kanet ha ken kaer her c'havont.) « *Gwir Vretoned* », « *Dalc'h*

Sonj »; hag e vo kanet adarre en enor d'eur c'henvreur iwerzoniad toniou brao « *Saint Patrick's day* ».

Eun dra a gavis plijadurus meurbed hag a roas d'in da gredi e plije hor c'han da zant Erwan: unan eus hor mignoned yaouanka, « *Saint-Yves* » e wir hano, pa n'helle ket lenn ar gerioù brezonek, a en em lakeas dirak ar gernerien d'o rena gand e zourn!

II. — Sizun veur ar Zakramant e Plouguin.

Iiz Plouguin

An Adorasion, e Plouguin, a vo prezeget er bloaz - man gand an Tad Pronost hag an Tad Collin, d'an 9, 10 hag 11 a viz gouere. D'an 12 eman dervez bras ar vugale : an oferenn a vo kanet evito da 9 eur 1/2 gand ar A. Berthou, person Lannilis hag an A. Conq, person Lok-Gwennole a raio eur brezegenn.

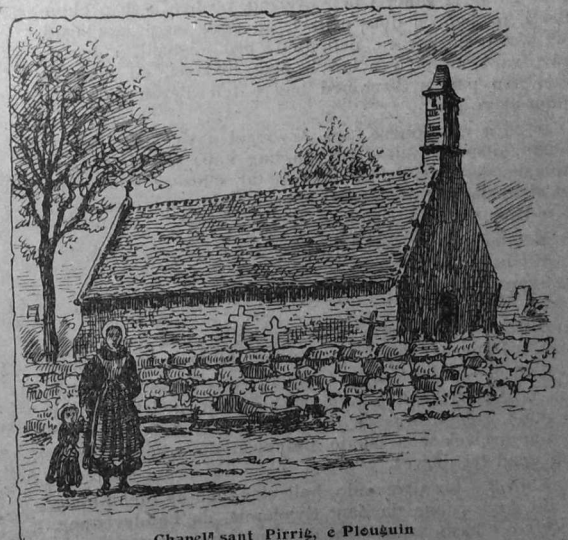
D'an 13 eman dervez ar veleien ha d'ar 14 dervez an anaon.

D'ar 15 e vo graet pardon bras ar Zakramant da gloza sizun an Adorasion.

— Eus a 8 eur 1/2 da 9 eur 1/2 e vo digemeret prose-sionou an holl barreziou diwardro.

— Da 9 eur 1/2, an A. Cogneau, vikel vras, a gano an oferenn-bred, dirak an Aotrou 'n Eskob, e park skol Santez Anna.

An A. Moenner, person Sant Louis, Brest, a raio ar brezegenn.

Chapel^s sant Pirri^s, e Plouguin

— Raktal goude an oferenn-bred, studiateg war ar Zakramant, evid ar merc'hed e park ar skol, evid ar wazed hag ar baotred yaouank e porz ar skol hag evid ar merc'hed yaouank e porz ar gouent koz.

Da 2 eur 1/2 — Gousperou ha prosesion bras ar Zakramant.

Goueled-Leon a-bez a vezo e Plouguin, d'ar 15 a viz gouere o kana gloar da Jezuz-Krist, en e zakramant, meulet ra vezo.

III. — Gouel Santez Anna, Mamm Breiz.

Miz Gouere eo miz ar Vretoned, dre ma tigas daveto, bep bloaz, gouel mamm o Bro: gouel Santez Anna.

D'ar 26 a viz gouere, pep Breizad, pe hen a zo o chom e Breiz, pe hen en deus ranket, an dour en e zaoulagad, redet warlerc'h e vara, pell diouz bro e gavell, a deu da anzav, gant muioc'h a lorc'h eget biskoaz, eo mab da outenn hep par ar Vretoned hag e fell d'ezan bale war roudou ar re goz.

D'ar 26 a viz Gouere, peb Arvoniad a ya, a-gorf pe da vihanan, a-spered, da Geranna hag eno, war bez Yvon Nikolazig, ar gwir Vreizad, hag e-tal aoter ar Vamm-Goz e ra al le da jom ar pezh m'eo bet e dud, en e raok: eur Breizad penn-kil-ha-troad.

O Mamm ar Vro, salvit ho Pretoned!

IV. — XVIII^{vet} Gouel ar Bleun-Brug.

Ar *Bleun-Brug*, o veza ma ne c'heller ket hen ober, c'hoaz, e Douarnenez, a vezo graet er bloaz-man, e Lesneven, d'an 3, 4, 5 ha 6 a viz Gwengolo a zeu.

An A. Duparc, Eskob Kemper ha Leon, pedet gant an A. Cornic, Rener bras ar *Bleun-Brug*, a vezo e penn ar gouliou breizek-se a lakaio Lesneven da veza eur mor a gan epad tri dervez.

D'al lun 3 a viz Gwengolo, holl vignoned ar *Bleun-Brug* a 'z aio da bardona da Zant Gwenmole, da Landevenneg. Eul lestr o c'haso eus a Vrest da Landevenneg; goude m'o devezo graet o fedennou e iliz Landevenneg ha graet tro ar manati koz, e treuzint, gant autoiou penn-enez Kraozon; leina a raint e Morgad ha d'ar pardaez, da zizrei da Vrest, e kemerint al lestr e Kameled.

D'ar meurzh 4 ha d'ar merc'her 5. Studiadegoù war ar

yez hag an Istor. Kantved Arzur de la Borderie, hon istorier bras.

Diouz an abardaez, peziou-c'hoari nevez flamm.

D'ar yaou 6. — Kenstrivadegoù al lenn, ar c'han, an displegerez hag ar brezegerez.

Oferenn-bred e Folgoad.

Goude merenn bodadeg vras da beurgloza ar gouel.

V. — Nevezentiou berr ha berr.

An A. Uguen, Rener Skolach Pont-Kroaz, a zo o paouez beza hanvet da berson e Plougastell, warlerc'h an A. Cardinal. Hor gwella gourc'hemennou d'ar person nevez, ha gras d'ezan da jom, epad eleiz a vloaveziou, e penn unan eus ar parrezioù kaera ha brezoneka a zo e Breiz-Izel.

Tonig, Jobig, Herve, Gwenn, Annaig ha Jenovefa de Parcevaux de Tronjoli, eus a vaner Langongar, e Plouzane, a gemenn d'eoc'h, gant levenez ez eo ganet o breur *Erwan*.

An A. hag an I. Yann Caroff, o chom e Villiers-sur-Marne, a gemenn d'eoc'h ginivelez o merc'h Anna-Mari, merc'h vihan da Zantez Anna ar Palud ha merc'h da Itron Varia ar Folgoad.

Ra zavo bras ar vugaligoù-se evit brasa enor o zud hag o bro.

Hor c'henvroad mat, Mauris Avril, eus a Zant Malo, en deus kemeret da bried an dimezell Anna Saubost hag o eured a zo bet benniget d'ezo d'an 29 a viz mae, da hanter-noz, en iliz-veur Sant Malo.

Hor mignon mat, Yann Louis Pichon, eus a Treflez, en deus kemeret da bried an dimezell Mari-Jann Bihan-Poudec eus a Lannvresin, e Goulc'hen, hag o eured a zo bet benniget, d'ezo, d'an 20 a Vezeven, da 11 eur, gant an A. Conseil, person Sant Thegonneg.

Feiz ha Breiz a ginnig e wella gourc'hemennou d'an dud nevez-se.

Y. V. PERROT.

DIVINADENNOU MIZ GOVERE

I. — Gerioù da lenn e kroaz:

- ♦ Me, lavar ar c'henta, eus al leue oun ar penn,
- ♦ ♦ Ha me, eme an eil, 'vez aliez war da benn.
- ♦ ♦ ♦ Ni zo loened bihan, gant an holl dud kaset.
- ♦ ♦ ♦ Va bleo-me a zo deuet da veza gwenn kamn,
- ♦ ♦ Me, erfin zo laket da veza lost d'ar c'had.

Digas gant J. P., Plugüen.

II. — Petra reas Jezuz d'e zaouzek vloaz?

Digas Tanguy Creignou, Cléder.

- III. — Penaoz ranna, va zud vat,
Etre daou vap ha daou dad,
Tri c'hant lur; met, kwit a fazi,
'N eur rei kant lur da bep hini.

Digas gant eun Torr-penn.

VI. — Pehini eo al loen ne vale nemet roet e ve d'ezan taoliou treid?

Digas gant H. Rolland, Dirinon.

V. — Nao garre bihan graet gant allumetez. — 1° Tennit kwit 4 allumetezenn evit ma ne jomo mui nemet 7 karre. — 2° Lakit goudeze ar 4 allumetezenn a-nevez en o flas. Tennit adarre 4 kwit evit ma ne jomo mui er wech-mañ nemet 6 karre. — 3° Grit kement all eun trede tro evit ma ne jomo mui nemet 5 karre. — N'eo ket ret e ve an holl garreou bep tro kement ha kement.

Digas gant Skol gristen Plouzeniel.

ALL. — Digas respontchou divinadennoù Ebrel, Mae ha Mezeven a benn ar 15 a miz Gouere da zivezata, da :
M. Guillou, vicaire, Plouider.

Digas respontchou Sent ar Vro d'an hevelep adres abenn ar 15 a viz gouere ivez, da ziwezata.

Kenteliou talvoudus

E Raozoun, e 1924, e voe eur Vodadeg-Veur a ziredas d'ez eun niver bras a dud desket eus Frans ha zoken eus ar broioù all.

An dud-se, bep bloaz, en em vod en eur gêr ben-nak, evit komz ken etrezo eus traou a-bouez : ar familh, ar vugale, ar skol, al lezennou, ar brezel hag ar peoc'h.

E Raozoun, e voe komzet, dreist pep tra, eus al labour douar.

Ne glaskont nemet ober vad d'o c'henvroiz, rei d'ezo kenteliou fur. Ha da c'hounit e vez o senti outo.

Kentel an aotrou Courtin

Douar Frans a zo perc'hennet gant kalz a dud, ha kement-se a zo eun dra vat. Rak an dud o deus war o hano eun tamm leve, ar re-ze a zo tud a urz hag a beoc'h. Ar re n'o deus netra, ar re a zo lezirek, pe ar re o deus foranet o madou, ar re-ze a gar ar freuz, ar re-ze a c'houlenn ma vo rannet an danvez, ha bloaz goude m'o defe bet o lod, e vefent ken paour hag a-raok, rak foranet o defe adarre o feadra, hag e c'houlennfent ranna a-nevez.

Met evelato, red eo lavaret, abaoe m'eo emban-net roll lezennou Napoleon (code civil), eo bet re lodennet an douar, hag ez eus e gwirionez tam-mou douar re vihan. Goude maro an tad, e veze rannet ar madou etre ar vugale, ha pa veze par-keier, e veze rannet ar parkeier, hag a nebeudou e feue ato al lodennoù da vihanat.

Hag hirio e weler e meur a lec'h traou n'int ket mat: an douarou tamm aman, tamm a-hont, pell diouz an ti, mesket gant douarou ar re all, dies

da labourat ha da zarempredi. Pegen aes ne vije ket, ma vefent holl en er gichenn, endro d'an ti!

Red e vefe gellout treki gant an amezeien ha kaout an douarou stag-es-stag. En Allmagn al lezennou a c'hourc'hemenn an dra-ze.

E Frans e vefe ret eüna an artiklou 1875, 859, 866 eus roll lezennou Napoleon (code civil), da viret na vo lakeet eur vereuri, pe eur pez-douar e tammou.

Ouspenn ma ve talvoudusoc'h ar vereuri pe ar pez-douar, hag easoc'h da labourat, e vefe c'hoaz gounezet war eur poent all. E meur a lec'h e Frans, al labourer, gant aon na ve rannet e vadou goude e varo, ha freuzet ar pez en deus graet war bouez poania pell amzer, n'en dezo nemet unan, daou a vugale, ha niver an dud a vihana e kalz departamanchou, zoken war ar maez.

Ra vo lezet gant an tad liberte da rei e vereuri d'an hini eus e vugale a zo gouest d'en em denna ganti. Gwechall e veze lezet gant ar c'hosa, ha n'oa ket eun dra fall.

Met ar vugale all n'o dezo lodenn ebet? Paet e vezint en arc'hant, ha gant o arc'hant hag o labour ec'h en em dennint o-unan evel ma c'hellint, hag a-wechou, alies zoken, m'o deus ijin ha kalon da labourat, e teuint da veza pinvidikoc'h eget o breur chomet e ti an tad.

Netra braoc'h eget eun ti gant an douar endro d'ezan. Neuze ar perc'hen en deus plijadur o kaerat e vereuri, o planta gwez d'he diwall ouz an avel, hag e ra evel eun neiz a zo dudius beva ennan. N'en deus ket d'en em glemm eus e amezeien, rak danvez peb hini a zo en eun tamm, n'eo ket mesket gant parkeier ar re all.

N'eo ket ret e ve bras bras ar vereuri. Gwelloc'h eo labourat mat ar pez a c'heller, eget kaout re a

barkeier hag o lezel d'ober leton pe da zougen-drez ha spern.

Kentel an Aotrou Vialatoux

Perak eo dilezet an douar

An aotrou Vialatoux a zifenn al labourer, rak heman en deus ezomm da veza difennet: war lavar kalz tud, al labourerien a zo penn-abeg eus ar geraouez hag eus pep droug.

Al labourer-douar en deus eur vicher boanius; gwelit hen, atao, dindan peb amzer; er goanv dindan ar glao, ar yennienn; en hanv dindan an heol bero. N'e ket da eiz pe nao eur e krog en e labour; n'e ket da bemp eur diouz an noz en deus fin. A-wechou e c'hounit mat, met awechou ive e koll. An dervezerien war ar maez n'int ket paet kement hag er c'heriou.

Abalamour da-ze e welit ar merc'hed, ar gwazed o kemeret hent ar c'heriou, ha n'eo ket hepen an dervezerien, met ive ar verourien gant o familh a-bez.

N'e ket o troug-prezeg al labourerien eo e vo chenchet doare d'an traou.

Tud kêr, kazetennou kêr ne ehanont da zispenn ar re diwar ar maez, d'o dispriz, d'ober goap outo. Er skoliou ar vistri, pa gavont mab eul labourer digor mat e spered, e lec'h e alia da gemeret micher e dad, a glasko e zistrei, e gas d'eur skol vras bennak evit beza medesin, alvokad, pe en eur garg bennak dindan ar c'houarnamant. Daoust ha n'eus ket ezomm war ar maez a dud desket evel er c'heriou? Eun den digor mat e spered a ray gwelloc'h labour eget eun all, a lakay e ijin da wellât e zouar, a ouezo peur ha penos arat, hada, petra zo da lakât er park-man

pe er park-ze, peseurd tempsiou a ray vad d'an ed ha d'an traou all.

Ra vo lezet eta war ar maez an dud desket, an dud o deus spered.

Ouspenn-ze al lezennou a zo graet evit tud ar c'heriou. Tud ar c'heriou a ra trouz, a zav uhel o mouez, hag an deputed a glask tremen diouto. N'eus nemet sellet piz ouz al lezennou graet a-nebeut zo : an darn vrasa anezo a zo evit tud ar c'heriou.

Eun dra all c'hoaz : ar rastellerien arc'hant, e pelec'h emaint ? Er c'heriou. En em unani a reont evit c'hoari prena ha gwerza, hag alies n'o deus koustians ebet, ne zellont nemet ouz eun dra : an arc'hant. Dastum arc'hant, kalz ha buan, ha gant an arc'hant prena plijadur : « Roit d'eomp bara ha c'hoariou. » Evelse e lavaront. Evelse ive e lavare gwechall tud Roum, p'edont o vont da goll.

Roit d'eomp bara. Met ar bara ne vez ket kavet pa garer. Ar bara a c'houlenn labour, kalz labour, a c'houlenn tud da boania gant an douar.

Ma kendalc'h al labourerien da gemeret hent ar c'heriou, an douar a vo lezet da rey peuri. Er parkeier e vo gwelet denved ha saout o peuri. Al labourerien a zeuy da veza mesaerien, evel gwechall; hor bro a vago teir gwech nebeutoc'h a dud.

Red eo eta sonjal ha sonjal mat e kement-se. Bras eo an droug, brasoc'h e vo c'hoaz dizale, ma ne vez ket poaniet d'e barea. Ar re a zo e penn ar vro, ar re a zo karget d'ober lezennou a dle klask an tu da zerc'hel an dud war ar maez, da viret na vo re leuniet ar c'heriou.

Ar re a skriv, ar re a ra prezegenou, ar vistriskol, ar gelennerien a dle alia ar vugale, an dud yaouank da garet an douar, diskouez d'ezo int eun tamm mat eürusoc'h war ar maez eget e ker.

Ar relijion gristen, heuliet mat, a c'hellfe ober gwelloc'h gervel ar Vretoned. Ar Vretoned, ma vefent o veva en er gichen, en em blijfe en departamanchou all, evel ma reont en o bro, ha ne vefent ket pell evit leunia an departamanchou-ze, ha lakât traou da zavel en douar.

Met ret eo poania da lakât ar Vretoned tost an eil d'egile. Koll a rafent o zalvoudegez ha kemeret a rafent buan plegou fall, ma vefent mesket gant pep seurt tud.

Kentel an aotrou Guérin.

Lojeiz an dervezerien, mevelien, mitizien.

An dud a gar chom el lec'h m'eo brao beva. Ma c'hoantaer distrei diouz ar c'heriou an dud diwar ar maez, ra c'hellint beva, dereat, e pep gíz.

An aot. Guérin en deus graet enklask e meur a lec'h, hag en deus gwelet n'eo ket ato dereat a-walc'h stad an dud a zo o labourat war ar maez.

En hor bro Vreiz ar mevel, ar vatez a zo eus an ti, a zo bevet evel tud an ti, o deus eur gwele mat da gousket.

N'eman ket an traou evelse e meur a lec'h a Frans. Ar mestr a ra e aotrou, a zo bevet mat, lojet mat, met n'en deus ket a garantez wirion evit an dud a zo o labourat e zouarou. O faea mat a ra, boued a ro d'ezo kement hag o deus ezomm, met peurlies a ne roy d'ezo da gousket nemet eun toull divalo bennak, hag alies galatez ar c'hreier. A-wechou e rank beza daou en eur gwele, ha ne vez d'ober gwele nemet plouz pe eur c'holc'hed, hep dilhad wele.

Hirio an dervezerien, mevelien en em laka da c'houlenn eur gwele, hag ar vistri a zo o komans sonjal en dra-ze, hag e meur a lec'h ez eus gwellaenn. N'eus ket a-walc'h c'hoaz, ha ret e vo e pep

kalz vad war ar poent-man evel war ar poentchou all, lakât an dud da garet o stad, o micher, mouga en o c'haloun ar c'hoantegeziou direiz, o distrei diouz diaoul an arc'hant ha diaoul ar blijadur.

Siouaz ! Ne glasker en hor bro nemet ober brezel d'ar relijion. Gwelet a raer petra c'hounezer, ha gwelet e vo c'hoaz skleroc'h, diwezatoc'h.

Penos kaout tud da labourat an douar.

P'e gwir, emezan, ne gaver mui e Frans a dud a-walc'h da labourat an douar, e ranker klask tud eus ar broiou all. Dont a ra eleiz a dud eus an Itali, ar Spagn, ar Suis, ar Tchecho, ar Pologn, da ginnig d'eomp o divrec'h. Gwelloc'h eo rei labour d'ezo eget dilezel an douar. Ha labourat mat a reont.

Red eo beza mat en o c'henver, onest, paea o labour, o maga hag o loja dereat. Arabat eo kemeret n'eus fors piou, met hepken ar re a zo tud a beoc'h, ar re a gar al labour, an urz vat, hag a-nebeudou an divroidi-ze en em blijo e Frans, a jomo en hor bro hag a stanko an toullou goulo.

An aotrou Boissard a zo eus departamant ar C'hôte-d'or, hag eno e vank kalz tud, ha pell zo e c'halver dervezerien eus ar broiou all.

Eun druez eo evelato e vije ret goulenn divroidi evit labourat hon douar ! Paour-kez Frans, dilezet gant he bugale ha kinniget da dud n'int ket bet ganet enni.

Ma kendalc'h evelse an divroidi da zont e Frans, abenn eun nebeut bloaveziou ne vo mui en hor bro nemet eul lodenn vihan a dud eus ouenn Frans. Ha ma vez etouez an divroidi kalz eus an Alamagn, hag e vezo, e vezimp, hep gouzout d'eomp, epad hor c'houk, trec'het gant hon enebourien, hag e vo gel-

let lavaret eus hor bro : « *Ar vro a voe gwechall ar Frans !* »

E lec'h gêrvel an divroidi war douar Frans, e vefe lec'h loja mat an dud. Eun den, goude beza labourer epad an deiz, a dle gellout diskuiza epad an noz en eur gwele a zo d'ezan e-unan, ha m'en deus eun tammig kambr evitan e-unan, ne vo nemet gwelloc'h.

Ma z'eus mevelien dimezet, e rankont kaout eun ti evito o-unan; hag ar vistri a c'hellfe evelse derc'hel mevelien, ma karfent sevel d'ezo eun tammig ti stag outan eun dachennad zouar. Ar mevel a c'hellfe kaout eur vioc'h pe ziou, avalou-douar, kaol, karotez ha meur a dra en e liorz, evit e wreg hag e vugale, hag evelse e vije eürus, e karfe an douar, e chomfe war ar maez.

Setu aze gwirioneziou hag a dleomp prederia warno. E lec'h koll hon amzer oc'h en em glemm, o lavaret ne gaver mui a dud da labourat, greomp ta eun dra bennak evit gwella stad an dud a zo war hon tro, o c'haromp ervat, roomp d'ezo, ouspenn o fae, eur gwele mat, eur gamprig, eun tammig ti koant, hag ec'h en em blijint ganomp.

Y. U.

Klennvejou ar Gwad hag ar C'hroc'hen

Eczeza, psoriasis, acne, debrou, gwad fall prederiet dre ar *Bannou Tre-moug*, an nerzusa louzou a ana' e ser.

Klennvejou Kan an Troaz, parvet dre an Tredan (electricité)

Prederiet e vez droug-ar-mammou, kollou gwenn, diwad.

Brec'hloù ha Serum, Holen Radium

D. P. TESSONNIÈRE

Brezoneg en ti 50, Straed Aiguillon - BREST Brezoneg en ti

Kasit Feiz ha Breiz

d'ho paotred yaouank èt da zoudarded

Mil blijadur o do ouz hel lenn

EVIT-SE N'HO PEUS NEMET KAS

dre gartenn-chek rus-venn

10 lur evit bloaz

pe 15 lur evit 18 miz da :

M. GEORGELIN, administrateur du Feiz ha Breiz

4, rue du Château, BREST

C./C. Rennes, 44.40.

ARREBEURI - Peziou arreburi, ar re vras, ar re grev, ar re gwella marc'had a vez Kavet e ti **VICAIRE-LEVEC**

Marc'hadour-arreburi

105, straed Jean-Jaurès, (ar Ru-Baris gwechall) BREST

Diboadit nuz : n° 105 a l'avenue, ha n° 101 eun ti all eo !
Medalenn-our e Diskouezadeg « Arts Décoratifs » Paris 1925

P. zion-arreburi a bep seurt en akajou, k'ad, dero. Stal vras evit an arreburi giz-Vreiz gwelloc'h honañ ha kolvec'h Gloc'h, matalaseñnou, pluv, pallennoù, melezourioù. Arreburi kerez gwarniset a-ratoz evid an dud diwar ar maez. Kaset e vezint evit netra d'ho ti dre girri-dre-dan.

La véritable histoire

de

La Tour d'Auvergne-Corret

1743-1800

par

F. TALDIR-JAFFRENNOU.

Un volume : 12 francs.

Eugène Figuère, éditeur,

17, rue Campagne-Première, Paris.

FEIZ HA BREIZ miz Eost a zeu a embanno

Prinsezig he bleo aour

eur marvailh dudius.

Dastumet gant F. NIALMOR,

ha renket gant Ronan LEON.

Tud divar ar maez, Savit var ho punzioù eur

BLOMMEN CARUELLE

Kontant e viot anezi.

Kals a zo bet lakeat dre ar vro. Roet e vezo d'eo'h evit netra ar prizioù, an notennoù ha peb sklerijenn.

A. MAUPAS, komis bras evit ar Finister, ar C'hot-du-Nord hag ar Morbihan, 29, ru Emil Souvestre, BREST

